

Λογ. Βραβ. 338/1914.

ΕΦΗΜΕΡΙΣ

ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ,

ΑΘΗΝΑΧΟΣ.

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ.

ΦΥΛ. ΚΘ'. (ΑΘΗΝΗΣΙ, 15 Φεβρουαρίου 1861.) Ἀριθ. 29.

Συνέχεια περὶ τῶν στρατιωτικῶν παραγγελμάτων, ὑπὸ
τοῦ συνταγματάρχου Κ. Γ. Καρατζᾶ.

(ἴδε φύλλον 26.)

Ἀπαντήσας καὶ αὖθις τὸ Ζυγεῖτε, δὲν κρίνω ἄσκοπον ὄχι μόνον νὰ ἐπαναλάβω ὅσα ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ, § 29 ἔγραψα, ἀλλὰ καὶ νὰ προσθέσω ὀλίγα τινὰ κατὰ τῆς τοιαύτης ἀλλοιώσεως τοῦ μέχρι τοῦδε ἐν χρήσει πρὸ τεσσαράκοντα ἐτῶν παραγγέλματος· διὸ λέγω, ὅτι ἡ σὺν πρόθεσις ὄχι μόνον δὲν εἶναι ἄτοπος προστιθέμενη εἰς τὸ ῥῆμα τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἀρμοδιωτάτη, ἐμφαίνουσα τὴν ἐπὶ μιᾷ εὐθείας παράταξιν οὐχὶ ἑνός, ἀλλὰ πολλῶν ζυγῶν, ἤτοι πολλῶν διλοχιῶν· διότι ζυγὰ ἐλέγοντο οἱ δύο λόχοι παρατεταγμένοι, ὁ εἷς παρὰ τὸν ἕτερον, ἐξ οὗ συζυγία ἢ ἐπὶ τῆς αὐτῆς εὐθείας παράταξις πολλῶν τοιούτων ζυγῶν. Ὅπως λοιπὸν δὲν πρέπει τις νὰ ὀνομάσῃ ζυγίαν τὴν τοιαύτην παράταξιν, οὕτω δὲν βλασφημεῖ ἐὰν λέγῃ Συζυγεῖτε καὶ οὐχὶ Ζυγεῖ, ἢ Ζυγεῖτε, διὰ μόνον τὸν λόγον ὅτι ἄνευ τῆς προθέσεως ἐξεφώνουν τὸ παράγγελμα τοῦτο, ἐνῶ καὶ μετ' αὐτῆς ἀπαντᾶται πολλακίς ὡς ἐξῆς ἐν τοῖς τακτικοῖς Ἀρβάνου· « Συζυγοῦσι δὲ τῷ μὲν λοχαγῷ οἱ λοχαγοὶ πάντες, τῷ δὲ τούτου ἐπιστάτῃ οἱ τῶν ἄλλων λοχαγῶν ἐπιστάται κτλ. » σελ. 24, § ΑΒ. « Παραστάτης δὲ πᾶς ὁ συζυγῶν ὀνομάζεται κτλ. » σελ. 11, § ια. « Τὸ δὲ κατόπιν τοῦ

μετώπου ὄλου, ὃ ἐστὶν ἐπὶ τοὺς οὐραγοὺς, βάθος ὀνομάζεται, καὶ τὸ μὲν κατὰ μήκος ἐπ' εὐθείας εἶναι τοῖς πρωτοστάταις, ἢ τοῖς ἐπιστάταις συζυγεῖν καλοῦσιν,» σελ. 12, § γ.

Δὲν ἐβλασφήμησαν ἄρα οἱ πρῶτοι συντάκται τῶν παραγγελμάτων, γράψαντες Συζυγεῖτε καὶ οὐχὶ Ζυγεῖτε, μάλιστα δὲ προτάξαντες κατὰ τὴν ἐντολὴν τῶν ἀρχαίων τὸ εἶδος πρὸ τοῦ γένους, οὐχὶ δὲ ὡς ὁ συντάκτης τῶν νέων παραγγελμάτων τὸ γένος πρὸ τοῦ εἶδους· ἐνῶ λοιπὸν, καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι δὲν ἤθελεν εὐρεθῆ ἐν τοῖς τακτικοῖς Ἀρρίανου τὸ ῥῆμα Ζυγῶ μετὰ τῆς σὺν προθέσεως, ἦτον εὐλογον, ὡς προεξέθηκα, ν' ἀλλοιωθῶσι τὰ πρὸ πολλοῦ ἐν χρήσει παραγγέλματα χάριν μόνον τῆς χρήσεως παραγγέλματος ἀρχαίου ἀπαραλλάκτως ὡς ἐγένετο τούτου χρήσις τὸ πάλοι ; Πῶς πρέπει νὰ ὀνομάσῃ τις τὴν ἀλλοίωσιν καὶ αὐτῶν τῶν συντεταγμένων ὡς τὰ ἀρχαῖα, ὅχι μόνον κατὰ τὴν χρῆσιν τῶν λέξεων, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν διάταξιν αὐτῶν ; διότι, μὴ ὑπάρχοντος ἐκτελεστικοῦ ἰδίου παραγγέλματος, ἀλλὰ χρησιμεύοντος ὡς τοιοῦτου τοῦ δευτέρου μέρους τῶν παραγγελμάτων, πρέπει νὰ προηγηθῆται τὸ ἐπὶ δεξιᾷ, ἢ τὸ ἐπ' ἀριστερᾷ, ὅπως τοῦτο ὑπάρχει καὶ ἐν τῷ γαλλικῷ κανονισμῷ, διότι οἱ στρατιῶται, προειδοποιούμενοι πρὸς ποῖον τῶν μερῶν πρόκειται νὰ γενῆ ἢ συζυγία, δὲν ἀμφιβάλλουσιν ἐὰν πρὸς τὸν δεξιὸν ἢ τὸν ἀριστερὸν παραστάτην ὀφείλουν νὰ αἰσθάνωνται ἐγγίζοντα τὸν βραχίονά των, καὶ νὰ ἔχωσι ταυτοχρόνως τὴν κεφαλὴν ἐστραμμένην, ἅμα κινήθωσι πρὸς συζυγίαν, ἐνῶ ἐπομένων τῶν λέξεων, Ἐπι δε—ξιᾷ ἢ ἐπ' ἀρι—στερᾷ, θέλει προκύψει σύγχυσις ἐκ τῆς ἀμφιβολίας· διότι διακοπτόμεναι αἱ λέξεις δὲν γίνονται ταχέως καταληπταὶ εἰς ὄλους, καὶ προσέτι ὁ διὰ τὴν διακοπὴν χρόνος εἶναι τόσον βραχὺς, ὥστε πρὶν ἢ ἀκούσωσιν οἱ στρατιῶται τὸ πρῶτον μέρος τῆς λέξεως, ἐξ ἀνάγκης ἐκφωνεῖται τὸ δεύτερον ὡς ἐκτελεστικόν· διατάσσονται ὅθεν νὰ ἐκτελέσωσι τὸ παράγγελμα πρὶν ἢ τὸ ἐνοήσωσι. Διὸ γράφει ὁ Αἰλιανὸς τὰ ἐξῆς « Κατὰ τάχος γὰρ ὑπακούοντες φυλάσσεσθαι τὰς ἀμφιβο-

λίαι ὀφείλουσιν, ἵνα μὴ οἱ μὲν τὸ δε τι ποιῶσιν, οἱ δὲ τούτῳ τὸ ἐναντίον· οἷον ἐὰν λέγω « κλῖνον » δύνανται τοῦ ὀνόματος τούτου ἀκούσαντες οἱ μὲν ἐπὶ δόρυ, οἱ δὲ ἐπ' ἀσπίδα κλίνειν, καὶ ταραχὴν οὐκ ὀλίγην τὸ πρᾶγμα παρεξεί· ἐπεὶ οὖν γένους τάξιν ἔχει τὸ εἰπεῖν « κλῖνον » κελεύσαντα τὸ ἐπὶ δόρυ ἢ ἐπ' ἀσπίδα δεήσει ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν « κλῖνον » τοῦτ' ἐστὶ προτάξαι τὸ εἶδος καὶ ἐπιφέρειν τὸ γένος, ὁμοῦ γὰρ πάντες τὸ αὐτὸ ποιήσουσι ». Ταῦτα μνημονεύει, ἐὰν δὲν λανθάνωμαι, καὶ ὁ συντάκτης τῶν νέων παραγγελμάτων ἐν τῷ προοιμίῳ αὐτοῦ· ὁ δὲ Ἀρρίανος σελ. 31, § ΜΑ. προσθέτει « Τὰ δὲ παραγγέλματα χρῆ συντομώτατα ὡς οἷόν τε καὶ σαφέστατα ποιεῖσθαι· ἔσται δὲ τούτο, εἰ ὅσα ἀμφιβόλως δεξασθαι δυνατοὶ εἶεν οἱ στρατιῶται, ταῦτα φυλαττοίμεθα· Αὐτίκα, εἰ κλῖνον λέγοις, ἐν ᾧ προστίθης τὸ ἐπὶ δόρυ, ἢ ἐπ' ἀσπίδα, οἱ ὀξέως κατακυβεῖν εἰθισμένοι τῶν παραγγελμάτων, ἄλλοι ἄλλο δεξάμενοι ἔπραξαν· Οὐκοῦν ὦδε χρὴ λέγειν, κλῖνον ἐπὶ δόρυ, ἢ κλῖνον ἐπ' ἀσπίδα, ἀλλ' ἀναστρέψαντα, ἐπὶ δόρυ κλῖνον, ἢ ἐπ' ἀσπίδα κλῖνον· οὗτοι γὰρ ζύμπαντες τὸ αὐτὸ ἀκούοντες τε καὶ δράσουσιν· οὐκοῦν οὐδὲ μεταβαλοῦ, ἢ ἐξελιξον χρὴ παραγγέλλειν· ταῦτα γὰρ τοῦ γένους τὴν πρᾶξιν δηλοῦσα, ἐπὶ διάφορα ἔργα ἄξει τοὺς ἀκούοντας· ἀλλὰ τὰ εἶδη γὰρ προτακτέον πρὸ τῶν γενῶν, οἷον ἐπὶ δόρυ μεταβαλοῦ, ἢ ἐπ' ἀσπίδα κλ. » Καὶ ὅμως δὲν ἐτήρησε τὴν τῶν ἀρχαίων παραγγελίαν, ἣν ἐτήρησαν καὶ οἱ Γάλλοι παραγγέλλοντες « A droite, ou à gauche, alignement », οἱ δὲ συντάκται τοῦ πρώτου ἑλληνικοῦ κανονισμοῦ ἔγραψαν ἐπὶ δεξιᾷ ἢ ἐπ' ἀριστερᾷ, Συζυγεῖτε, οὐχὶ δὲ Ζυγεῖ ἐπὶ δε—ξιᾷ, ἢ ἐπ' ἀρι—στερᾷ. Ὅπου ἄρα καὶ οἱ ξένοι ἐμιμήθησαν τοὺς ἀρχαίους, διδαχθέντες ἐξ αὐτῶν, ἢ ἐκ τῆς πείρας, ἐκεῖ παραδόξως δὲν ἐμιμήθη αὐτοὺς ὁ ἀνατρέψας τὰ ἐν χρήσει παραγγέλματα διὰ νὰ τὰ συντάξῃ κατὰ τοὺς τύπους, ὡς λέγει, τῶν ἀρχαίων· ἔκαμε δὲ χρῆσιν ἐκείνων ἐκ τῶν ἀρχαίων λέξεων, αἵτινες δὲν σώζουσιν ἔτι παρ' ἡμῖν τὴν αὐτὴν σημασίαν, ἢ ἐγένοντο ἄχρηστοι, καὶ τοῦ ἐνικοῦ ἀριθμοῦ ἀντὶ τοῦ πληθυν-

τικού του δευτέρου προσώπου, γραφών Ζύγει ἀντί του Συζυγεῖτε καὶ τὰ τοιαῦτα· διότι, λέγει, « τοῦ ἐνικοῦ ἀριθμοῦ ἔκαμνον χρῆσιν οἱ ἀρχαῖοι παραγγέλλοντες, καὶ ἡμεῖς πρὸς τὸν λόχον, πρὸς τὸ τάγμα ἐκφωνοῦντες τὰ παραγγέλματα, ὀφείλομεν νὰ παραγγέλωμεν ἐν τῷ ἐνικῷ ἀριθμῷ ». Ἀλλὰ τὰ ὀνόματα ταῦτα ὄντα περιληπτικὰ δὲν σφάλλομεν γραμματικῶς, συντάσσοντες μετὰ τοῦ ῥήματος ἐν τῷ πληθυντικῷ ἀριθμῷ· βαρβαρισμὸς δὲ εἶναι τὸ νὰ παραγγέλλωνται πολλὰ τάγματα διὰ τοῦ ἐνικοῦ ἀριθμοῦ τῆς προστακτικῆς, οἷον § 605 τοῦ πονήματος τῶν νέων παραγγεμάτων « 1. Πρόσχες πρὸς γέμισιν ὄπλων! 2. Γέμισον! » καὶ § 607 « 1. Πῦρ κατὰ τάγμα, 2. Ἄρξον πυρὸς », καὶ πλῆθος ἄλλων παραγγεμάτων ἐκφωνουμένων οὐχὶ πρὸς ἓν τάγμα, ἀλλὰ πρὸς δύο καὶ πλείονα τούτων. Ἡ πιθανὴ εἰς ταῦτα ἀπάντησις εἶναι, ὅτι ἐνταῦθα ὑποτίθεται τὸ ὄνομα στρατός, ἀλλ' ἡ ὀνομασία αὕτη εἶναι γενική· καὶ τοῦτο δὲ ἐὰν παραδεχθῶμεν, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποφύγωμεν τὴν χρῆσιν τοῦ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ· ὡς παραδείγματα φέρω τὰ ἐξῆς ἐξ αὐτοῦ τοῦ πονήματός του § 528. « 1. θύντορες—στοιχεῖτε! » § 618 « Σημαῖαι καὶ κοινοὶ ἰθύντορες—στοιχεῖτε! » Τοιαῦτα δὲ ἀπαντᾷ τις ὄχι ὀλίγα. Ὄταν λοιπὸν ἀναγκάζεται νὰ παραγγέλλῃ καὶ πληθυντικῶς, ἐκλείπει ὁ λόγος, ὁ τοσοῦτον ἀποχρῶν, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι παραγγέλλον ἐνικῶς, ὥστε νὰ ἀλλοιωθῶσι πλῆθος παραγγεμάτων καὶ παρεισαχθῶσι λέξεις κακῶς ἠχοῦσαι καὶ ἄχρηστοι. Ἀστεῖον δὲ εἶναι ὅτι ἡ ὀνομασία ἰθύντορες, ὀδηγοὶ ἐν τῷ κανονισμῷ, ἐγράφη ἐν τῷ § 522. « Ἡ τῶν ἰθύντόρων ὁμάς »· ἵνα μὴ μεταβάλῃ τὸ Μεταβαλοῦ εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν μεταβάλλεσθε· ἐὰν εἶναι ἑλλόγος ἢ τσαυτὴ τῶν παραγγεμάτων ποικιλία καὶ ἀνωμαλία, καὶ ὁποῖων ἀτοπημάτων καὶ δυσχερεῶν πρόξενος γίνεται, ἅς κρίνῃ ἕκαστος καὶ μὴ πείραν λαβῶν· ὅτι δὲ ὁ ἕτερος τῶν τακτικῶν συγγραφέων γράφει τὸ ῥῆμα ἄνευ τῆς προθέσεως, δὲν εἶναι ἀποχρῶσα ἀπόδειξις ὅτι οὕτω μόνον ἐγένετο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις χρῆσις τῆς λέξεως ταύτης, διότι αὐτὸς οὗτος ὁ συγ-

γραφεὺς λέγει « Οὐκ ἀγνοῶ δὲ ὅτι οὐ παρὰ πᾶσι τοῖς τακτικοῖς τὰ παραγγέλματα ταῖς αὐταῖς ὀνομασίαις δεδήλωται. » Αἰλ. τακ. σελ. 70 Πρὸς παράδειγμα δὲ ἀναφέρω τὰ ἐξῆς σελ. 24 § ΛΓ ἐκ πᾶν τακ. Ἀρρίανου· « ἐξελιγμῶν δὲ διτταὶ ἰδέαι ἢ μὲν κατὰ λόχους ἢ δὲ κατὰ ζυγά, (ἤτοι κατὰ διλοχίας) τούτων δὲ αὐ ἑκατέρα τριχῇ νεμένηται. Ὁ μὲν γάρ τις ἐξελιγμὸς Μακεδόνων, ὁ δὲ Λάκων, ὁ δὲ Κρητικὸς ὀνομάζεται τὸν αὐτὸν δὲ τοῦτον καλούμενον εὐρίσκω καὶ Περσικόν, καὶ Χωρεῖον. » Καὶ προσέτι ὁ λόγος ὅλος καλεῖται στίχος· ὀνομάζεται δὲ καὶ δεκανία· ὑπὸ δὲ τινῶν ἐνωμοτία· τινὲς δὲ τὴν ἐνωμοτίαν, τέταρτον τοῦ λόχου μέρος ἀπεφάνησαν· τὰς δὲ δύο ἐνωμοτίας διμοιρίας ἐκάλεσαν καὶ τὸν ἠγούμενον αὐτῆς Διμοιρίτην, ὥστε τὸ ἡμιλόχιον, καὶ διμοιρίαν καλεῖσθαι καὶ τὸν ἡμιλοχίτην, Διμοιρίτην » Αἰλι. τακ. σελ. 55. Ὅτε λοιπὸν τὰ αὐτὰ πράγματα ὀνομάζοντο ὑπὸ τῶν συγχρόνων διαφόρως, δὲν ἤθελεν εἶσθαι βλασφημία βεβαίως ἢ προσθήκη τῆς συν προθέσεως εἰς τὸ ῥῆμα μετὰ πολλὰς ἑκατοστάς αἰῶνων καὶ ἐὰν δὲν εὐρίσκειτο καὶ οὕτω παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ἀφ' οὗ μάλιστα κοινῶς ἄλλην ἔχει ἡδὴ σημασίαν τὸ Ζύγει.

Ταῦτα πάντα δὲν διέφυγον βεβαίως τὴν προσοχὴν τοῦ τοσοῦτον ἐγκύψαντος εἰς τὴν μελέτην τῶν σωζομένων ἀρχαίων συγγραμμάτων τῆς Τακτικῆς συντάκτου τῶν νέων παραγγεμάτων· δὲν πρέπει ἄρα ν' ἀποδοθῇ εὐλόγως ἢ ἀλλοίως τῶν ἐν χρήσει παραγγεμάτων εἰς δεισιδαίμονα πρὸς τὰ τῶν ἀρχαίων παραγγέλματα εὐλάβειαν, ἀλλ' εἰς τὸν πόθον μᾶλλον τῆς ἀνατροπῆς ἀπάντων τῶν παραγγεμάτων τοῦ κανονισμοῦ, ἵνα ἀποδειχθῇ ἢ τῶν συνταξάντων ταῦτα ἀπαιδευσία, ἀπειροκαλία καὶ σκαϊότης. Καὶ τὸ παράγγελμα Βῆμα γυμναστικόν, εἰσαχθὲν πρὸ μικροῦ ἐκ τῆς Γυμναστικῆς εἰς τὴν Τακτικὴν, δὲν ἄφησεν αὐτὸ ὑπὸ τὴν αὐτὴν ὀνομασίαν, ἀλλὰ προτιμᾷ, ὡς λέγει, τὴν ἀρχαίαν Τροχάδην, ἐνῶ δὲν εἶναι γνωστὴ ἢ ταχύτης τοῦ ἀρχαίου τούτου βήματος, ὅπως ἐφαρμωσθῇ προσηκόντως ἢ ὀνομασία αὕτη εἰς τὸ βῆμα τῆς Γυμναστικῆς· εἶναι δὲ μᾶλλον πιθανόν ὅτι ἦτο τα-

χύτερον ἐν δὲ τῇ ἀμφιβολίᾳ ὀρθότερον εἶναι νὰ μὴ κάμῃ τις τὴν χρῆσιν τῶν ἀρχαίων ὀνομασιῶν, ἄλλως λέγει ἄλλα ἀντ' ἄλλων, καὶ μάλιστα διὰ τῆς ἀλλοιώσεως ταύτης ὑποχρεοῦται ὁ νεοσύλληκτος νὰ ἀπομάθῃ ὀνομασίαν, τὴν ὁποίαν ἔμαθεν εἰς τὰ ἀλληλοδιδασκτικὰ σχολεῖα. Δὲν εἶναι τάχα ἱκανὸς ὁ ἀριθμὸς τῶν λέξεων, τὰς ὁποίας πρωτακούει καὶ ἀναγκάζεται μετὰ πολλῆς δυσκολίας νὰ μάθῃ κατατασσόμενος; Εἶναι δὲ εὐλογον ν' αὐξάνωμεν τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν ἵνα βραδύνωμεν ἔτι μᾶλλον τὴν ἐκγύμνασίν του; Διὰ τί νὰ μὴ ἐννοῇ πάραυτα τί τὸ ποιητέον ἀκούων βῆμα γυμναστικόν, ἀλλ' ἕνεκα τῆς ἀλλαγῆς τῆς ὀνομασίας νὰ ἀμφιβιάλλῃ, νομίζων ὅτι δὲν εἶναι αὐτὸ ἐκεῖνο ὅπερ ἐδιδάχθη; Συγκατατίθεται μολοντοῦτο ὁ συντάκτης τῶν νέων παραγγελημάτων εἰς τὴν τήρησιν τοῦ ὀνόματος γενομένου ἤδη παραδεκτοῦ ἐν τῷ στρατῷ, ἀλλ' ἀπαιτεῖ νὰ ἐκφωνῆται ἐπιβήματικῶς, ἥτοι γυμναστικῶς χώρ(ει) ἀντὶ τοῦ Βῆμα γυμναστικὸν μάρς· διότι κατ' αὐτὸν οὕτως ἐκφωνούμενον τὸ παράγγελημα εἶναι ἀσύνηκτον. Περὶ τῆς ἀσύνηκτικότητος ταύτης εἶπον ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἐπικρίσεώς μου ὅτι τὸ Μάρς εἶναι κοινὸν ἐκφώνημα πρὸς ἐκτέλεσιν τινῶν παραγγελημάτων, μὴ ἔχον τὴν σημασίαν τοῦ βαδίζετε, ὡς δὲν ἔχει οὔτε ἐν τῷ γαλλικῷ κανονισμῷ τὸ Marche, ἐξ οὗ παρελήφθη, ἐσφαλμένως δὲ ὑπέλαθεν ὅτι οὕτως ἔχει καὶ διὰ ταῦτα ἔγραψε σελ. 153 τοῦ πονήματός του τὰ ἐξῆς: « 1. Pas gymnastique sur place 2. Marche. 1. Γυμναστικῶς (ἢ μᾶλλον τροχάδην) 2. Πάτει αὐ-τοῦ! (ἐνταῦθα περιττὸν καὶ ἀνάρμοστον ὅπως τὸ χώρ(ει), διότι ὁ στρατιώτης οὔτε προβαίνει οὔτε ἀποχωρεῖ, ἀλλὰ πατεῖ ἐν χώρᾳ, ἵνα διδαχθῇ τὴν τροχάδην πορείαν). ». Καὶ ἐκ τοῦ παραγγεληματος ἄρα τούτου, καὶ ἐκ τῶν παραγγελημάτων ἐκείνων, περὶ ὧν ἔκαμον ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ λόγον, καὶ πολλῶν ἄλλων καταδεικνύεται ὅτι τὸ τοῦ γαλλικοῦ κανονισμοῦ Marche δὲν ἔχει τὴν σημασίαν τοῦ ῥήματος Marcher, ἀλλ' εἶναι ὡς καὶ παρ' ἡμῖν ἐκφώνημα ἐκτελέσεως τῶν παραγγελλομένων· ἤθελε δὲ εἶναι ἀτοπώτατον τὸ νὰ ἐπέχη τό-

πον ῥήματος σημαίνοντος τὸ Βαδίζω, λέξις ξένη, καὶ νὰ τυνητάσσωμεν αὐτὴν ἄκκλητον οὔσαν μετὰ ὀνόματος ἢ ἐπιβήματος, παραγγέλλοντες γυμναστικῶς ἢ τροχάδην μάρς, ἥτοι γυμναστικῶς ἢ τροχάδην βαδίζε. Τοιαύτην ἐσφαλμένην σημασίαν ἀποδίδων ὁ συντάκτης τῶν νέων παραγγελημάτων εἰς τὸ Μάρς, κατέκρινε τὰ παραγγέματα Βῆμα ταχὺ, Βῆμα ὀδοπορικόν, ἢ Βῆμα βραδὺ μάρς ὡς ἀσύνηκτον· ἀλλὰ δὲν ἔχει οὔτω, τὰ δὲ παραγγέματα ταῦτα ἀποτελοῦν φράσιν τελείαν ἄνευ τῆς λέξεως Μάρς, ὑπονοουμένου τοῦ ἔστω ἢ γενέσθω, ὡς εἶπον ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ· διότι σφάλλει τις γραμματικῶς παραγγέλλοντα Ταχέως, Ὀδοπορικῶς, Βραδέως, Γυμναστικῶς, Τροχάδην μάρς. Τοῦτ' ἐστὶ συντάσσειν τὰ ἐπιβήματα ταῦτα μετὰ τοῦ ἀκλήτου Μάρς, λέξεως ξένης, ἥτις καὶ ἐν τῷ γαλλικῷ κανονισμῷ, ὡς προεῖπον, δὲν ἐπέχει τόπον ῥήματος, διότι ἤθελε γράφεται Marche, οὔτε ἤθελε γίνεσθαι χρῆσις αὐτοῦ, καὶ ὅτε δὲν ἴστανται ἀλλὰ βαδίζουσιν οἱ στρατιῶται.

Τὸν σχηματισμὸν τάγματος, μὴ παρατασσομένων, ἀλλ' ἐπιτασσομένων, ἥτοι ἀκολουθούτων τῶν ἡμιλοχιῶν, τῶν λόχων ἢ τῶν διλοχιῶν, ὀνομάζει ἐν τῷ πονήματί του, ὁ συντάκτης τῶν νέων παραγγελημάτων κατὰ προτίμησιν ἐπαγωγῆ, ἀντὶ τῆς ὀνομασίας Φάλαγξ. Ἡ λέξις αὕτη, σημαίνουσα κυρίως τὸ πάλοι τὸν στρατιωτικὸν ὀργανισμὸν ὀπλιτῶν 4,094, ἥτοι τὸ τέταρτον ὀλοκλήρου τῆς δυνάμεως τῶν ὀπλιτῶν, ὀνομαζομένης τετραφαλαγγίας, ἥτις μετὰ τῶν ψιλῶν καὶ ἰππέων ἀπετέλει πλήρη στρατὸν ἐπιτήδειον πρὸς μάχην, δὲν εἶναι ἀρμοδίᾳ εἰς ἔκφρασιν τοῦ τοιοῦτου σχηματισμοῦ, ἀλλὰ μᾶλλον ἢ λέξις ἐπαγωγῆ, ἥτοι ἀντὶ τοῦ νὰ λέγωμεν « τὸ τάγμα εἶναι ἐσχηματισμένον εἰς φάλαγγα », ὀρθότερον ἤθελεν εἶναι ἐὰν εἴπωμεν « τὸ τάγμα εἶναι ἐσχηματισμένον κατ' ἐπαγωγῆν »· ἀλλ' εἶναι προσφώνησις ἀτονος πρὸς στρατὸν διατασσόμενον νὰ ὀρμήσῃ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ· ἐνῷ ἢ προσφώνησις Φάλαγξ ὄχι μόνον εἶναι ἐντονωτάτη, ἀλλὰ καὶ ἐνθουσιώδης ἀναμιμνήσκουσα εἰς τοὺς ἀπογόνους τὰς κατὰ

τῶν βαρβάρων νίκας τῶν προπατόρων των. Πρὸς τὴν ἠθικὴν δὲ ταύτην ἐνέργειαν καὶ τὴν εὐτονίαν τῆς, ἡ ὀνομασία αὕτη εὐρίσκειται ἔχουσα τὴν αὐτὴν χρῆσιν καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις κατὰ τὸν Αἰλιανὸν σελ. 75 « Καθ' ὅλον δὲ παράμηνες λέγεται, πᾶν πρᾶγμα ὃ ἂν τὸ μήκος ἔχη πλέον τοῦ βάθους ὄρθιον δὲ, ὃ ἂν τοῦ μήκους τὸ βάθος ὡσαύτως δὲ καὶ φάλαγγ· » Ἄρα κατὰ τὸν συγγραφέα τοῦτον, ἐκ τῶν σχηματισμῶν οὓς ἐλάμβανεν ἡ φάλαγγ, ἐκαλεῖτο μὲ τὸ ὄνομα τοῦτο ἰδίως ὃ κατ' ἐπαγωγὴν σχηματισμὸς, ἥτοι ὅτε τὰ τάγματα ἠκολούθουν τὸ ἐν κατόπιν τοῦ ἄλλου, καὶ δὲν ἦσαν παρατεταγμένα τὸ ἐν παρὰ τῶ ἄλλω· τάγματα δὲ ὠνόμαζον οἱ ἀρχαῖοι τὰς ὑποδιαίρεσεις τῆς φάλαγγος, οὐχὶ δὲ ὠρισμένον ἀριθμὸν λόγων. Ἐφήρμωσαν ἄρα καταλλήλως τὴν ἀρχαίαν ταύτην λέξιν οἱ συντάκται τῶν ἐν χρήσει παραγγελμάτων, ὀνομάσαντες φάλαγγα τὸν σχηματισμὸν τοῦ τάγματος διηρημένου εἰς τμήματα, ἥτοι τετμημένου κατὰ ἡμιλοχίας ἢ λόχους, ἢ διλοχίας, ὡς ἔχοντος βάθος πλέον τοῦ μήκους· τὸ σχῆμα δὲ τοῦτο ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καὶ Ὀρθία φάλαγγ· ἀλλ' ὃ συντάκτης τῶν νέων παραγγελμάτων ἐν τῇ σελ. 184 παραδόξως γράφει τὰ ἐξῆς « ἀντὶ τοῦ *Serrez la colonne en masse*, λέγε· εἰς ὄρθιαν φάλαγγα, ἢ εἰς ὄρθιαν ἐπαγωγὴν, ἢ ὄρθιαν τὴν φάλαγγα ἢ σύσειλον τὴν φάλαγγα ἢ συσπείρασον τὴν φάλαγγα. »

Περὶ μὲν τῶν ποικίλων τρόπων τῆς συντάξεως ἐνός καὶ τοῦ αὐτοῦ παραγγέλματος ἱκανὰ εἶπον προηγουμένως, ἐπὶ τῆς λέξεως δὲ μόνης Ὀρθία, τὴν ὁποίαν ἔγραψεν ἀντὶ τῆς λέξεως τοῦ κανονισμοῦ Πυκνὴ περιορίζω τὰς παρατηρήσεις μου. Ἀμφότεροι οἱ συγγραφεῖς ὃ τε Ἀρβιανὸς καὶ ὁ Αἰλιανὸς σαφέστατα ἐρμηνεύουσι τὴν λέξιν Ὀρθία διὰ τῶν ἐξῆς χωρίων. « Καὶ μὴν πλαγία μὲν φάλαγγ ἐστίν, ἢ τὸ μήκος τοῦ βάθους πολλαπλάσιον ἔχουσα, Ὀρθία δὲ, ὅταν ἐπὶ κέρως πορευῆται, οὕτω δ' αὖ τὸ βάθος τοῦ μήκους πολλαπλάσιον παρέχεται. » Ἀρβ. τακ. σελ. 29 § λζ. Ὀρθία δὲ ὅταν ἐπὶ κέρως πορευῆται πολλαπλάσιον ἔχουσα τὸ βάθος τοῦ μήκους. » Αἰλ. τακτ. σελ. 75. Ἐκ τῆς ἀναγνώσεως ἄρα

τῶν δύο τούτων χωρίων καὶ ἐξ ἄλλων ἀποδεικνύεται ἐναργῶς ὅτι Ὀρθία ὠνόμαζον ἰδίως οἱ ἀρχαῖοι τὴν φάλαγγα, ὅτε ἐπορεύτο ἐν παραγωγῇ, ὡς ἔχουσα τὸ βάθος πολλαπλάσιον τοῦ μήκους ὃ δὲ συντάκτης τῶν νέων παραγγελμάτων ἐφήρμωσε τὸ ὄνομα τοῦτο εἰς τὸν κατ' ἐπαγωγὴν, τὸν μᾶλλον πυκνὸν σχηματισμὸν, ἐνῶ τοῦ τοιούτου σχηματισμοῦ τὸ βάθος ὀλίγον διαφέρει τοῦ μήκους, ἐνίοτε δὲ εἶναι καὶ βραχύτερον, ὡς τοῦ ἐκ λόγων ἐξαρκειμένου τάγματος, τετμημένου δὲ κατὰ λόχους, μάλιστα δὲ κατὰ διλοχίας, ὅτε γίνεται οὐχὶ τὸ βάθος πολλαπλάσιον τοῦ μήκους, ἀλλὰ τοῦτο ἐκείνου. Ἡ τοιαύτη παρεξήγησις εἶναι τοσοῦτον παράδοξος, ὥστε θέλει φανῆ ἀπίθανος, καὶ ἐκ παραδρομῆς γεγραμμένα ὅσα προανέφερον, ἀλλ' ἐπιβεβαιουῖσιν αὐτὴν τὰ ἐξῆς. « Τὴν δὲ κατὰ Γάλλους *colonne* ἦν σήμερον φάλαγγα τινὲς ἠρμήνευσαν, ὠνόμαζον ἐπαγωγὴν καὶ δὴ καὶ φάλαγγα ἐπαγωγικὴν καὶ τὴν μὲν *colonne à distance* (ἦν σήμερον κακῶς καλοῦσι φάλαγγα ἀραιάν) ὠνόμαζον ὡσαύτως ἐπαγωγὴν, (ἦν πρὸς διαστολὴν ὀνομάζω ἐπαγωγὴν ἀραιάν) τὴν δὲ *colonne serrée en masse* (ἦν σήμερον κακῶς ἐπίσης καλοῦσι φάλαγγα πυκνὴν) ἐπαγωγὴν ὄρθην ἢ ὄρθιαν, καὶ φάλαγγα ὄρθην ἢ ὄρθιαν, καὶ φάλαγγα συνεσπειραμένην, καὶ φάλαγγα συνεσταλμένην » σελ. 31 § 121. Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τῶν τακτικῶν συγγραφέων, ὡς ἐκ τῶν μνημονευθέντων γίνεται πασιδῆλον, ἐν τῷ ὄρθιῳ σχηματισμῷ τῆς φάλαγγος, τὸ βάθος αὐτῆς ἦτο πολλαπλάσιον τοῦ μήκους· πῶς εἶναι ἄρα δυνατόν νὰ κάμωμεν χρῆσιν τῆς ὀνομασίας Ὀρθία εἰς ἔκφρασιν τῆς ἀθρόως πεπυκνωμένης φάλαγγος, ἥς τὸ βάθος ἐνίοτε εἶναι βραχύτερον τοῦ μήκους, ὡς ἀνωτέρω παρέστησα; Ἐνῶ εἰς ἐπετρέπετο νὰ ἐφαρμόσωμεν τὴν ἀρχαίαν ταύτην ὀνομασίαν εἰς ἓνα τῶν ἐπαγωγικῶν σχηματισμῶν, ἤθελεν εἶσθαι μᾶλλον ἀρμοδία εἰς ἔκφρασιν τοῦ κατὰ ἀπόστασιν ὀλόκληρον σχηματισμοῦ, ὅτε ἡ φάλαγγ ἔχει τὸ αὐτὸ βάθος, ὡς καὶ ἐν τῷ παραγωγικῷ σχηματισμῷ, τὸν ὁποῖον ἰδίως ὠνόμαζον οἱ ἀρχαῖοι Ὀρθία φάλαγγα.

Παράδοξος είναι μεταξύ πολλῶν καὶ ἡ διόρθωσις τοῦ Γαλλικοῦ κειμένου, ἣν ἔκαμεν ἐν τῷ § 519 τοῦ πονήματός του. « Ἄντι τῶν γαλλικῶν παραγγεμάτων *Rompez par la droite pour marcher vers la gauche*, ἢ *Rompez par la gauche pour marcher vers la droite*, καὶ εἶτα, *Par peloton à droit (ou à gauche) Marche* κτλ. λέγει, οὐχὶ κατὰ λέξιν, ἀλλ' ὡς προείπον, κατ' ἔννοιαν, ἥτοι ταῦτα. Κατὰ λόγους (ἢ κατ' οὐλαμούς· ὅπως ἂν βουληθῇ ὁ ἄγων τὸ τάγμα) ἐκ δεξιῶν ἐπ' ἀριστερά (ἢ ἐξ ἀριστερῶν ἐπὶ δεξιὰ)—χώρει κλπ.» Οὕτω συγχωνεύσας τὸ σαφηνιστικόν, παράγγελμα ἐν τῷ ἐπομένῳ παραγγέλματι, ἐνόμισεν ὅτι συνέταξεν ὀρθῶς αὐτὰ, μεταγλωττίσας, ὡς λέγει, τὰ τοῦ γαλλικοῦ κειμένου κατ' ἔννοιαν, οὐχὶ δὲ κατὰ λέξιν, ὡς οἱ ἀπαίδευτοι. Ἀλλὰ τὸ σαφηνιστικόν ἢ προαγγελτικόν παράγγελμα πρέπει νὰ προηγηθῆται ἀποχωριζόμενον τῶν ἄλλων, ἵνα ἀκούσῃ τὸ τάγμα τί τὸ ποιητέον, καὶ ἦναι ἔτοιμον, πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτοῦ· γράψας δὲ κατὰ λόγους ἐκ δεξιῶν ἐπ' ἀριστερά, ἀντὶ τοῦ σαφηνιστικοῦ καὶ τοῦ διατακτικοῦ παραγγέλματος, δὲν ἐκπληροῖ τὸν σκοπὸν δι' ὃν ὑπάρχει ἐν τῷ γαλλικῷ κανονισμῷ τὸ σαφηνιστικόν παράγγελμα, διότι δὲν ἐκφράζει σαφῶς τί τὸ ποιητέον, ὡς τὸ Γαλλικὸν *Rompez par la droite pour marcher vers la gauche*, καὶ προσέτι εἶναι ἀναγκαιότατον νὰ προηγηθῆ ἡ ἔννοια αὕτη πρὸ τοῦ διατακτικοῦ παραγγέλματος, οὐχὶ δὲ νὰ ἦναι ἀνάμικτος μετ' αὐτοῦ. Τῆς κινήσεως ταύτης οὐσῆς οὐχὶ ἀπλῆς, ἀλλὰ συνθέτου, πρῶτων ἐκ τῆς τμήσεως, καὶ δευτέρων ἐκ τῆς ἀλλαγῆς κατευθύνσεως διὰ δύο περιστροφῶν ἀλλεπαλλήλων, ἐδέησε πρὸ τοῦ διατακτικοῦ νὰ ὑπάρχῃ σαφηνιστικόν, ὅπερ εἰς τὰς προηγουμένας τμήσεις ὡς ἀπλὰς δὲν ὑπάρχει· ἐκ τούτου ἀπατηθεὶς ἴσως ὁ συντάκτης τῶν νέων παραγγεμάτων ἐνόμισεν αὐτὸ περιττὸν καὶ ἄλογον ἐνταῦθα· ἀναλύων ὅμως τίς τὸ κατ' ἔννοιαν, ὡς λέγει, καὶ οὐχὶ κατὰ λέξιν συντεταγμένον παράγγεμά του, παρατηρεῖ ὅτι διὰ μὲν τῶν λέξεων ἐκ δεξιῶν, ἢ ἐξ ἀριστερῶν, παραγγέλλεται ἡ

ἐκτέλεσις τῆς δεξιᾶς, ἢ τῆς ἀριστερᾶς, τμήσεως· διὰ δὲ τῶν λέξεων ἐπ' ἀριστερά, ἢ ἐπὶ δεξιὰ, ἢ ἐκτέλεσις τῆς ἀριστερᾶς, ἢ τῆς δεξιᾶς περιστροφῆς· ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ σχηλίῳ τοῦ στρατιώτου, καὶ ἐν ἐκείνῳ τοῦ λόχου, καὶ ἐκ τῶν παραγγεμάτων τῶν προηγουμένων τοῦ παραγγέλματος τούτου, οἱ στρατιῶται ἤκουσαν πάντοτε τὸ μὲν παράγγελμα ἐπὶ δεξιὰ ἐκφωνούμενον πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἀριστερᾶς τμήσεως, καὶ ὅμως ἀντὶ τοῦ *Par peloton à droite*. Ἐγραψεν ἐν τῷ πονήματί του, Κατὰ λόγους ἐκ δεξιῶν ἐπ' ἀριστερά, ἐν ᾧ τὸ τάγμα πρέπει νὰ τμηθῇ ἐπὶ δεξιὰ· ἀντὶ δὲ τοῦ *Par peloton à gauche*, ἔγραψε κατὰ λόγους ἐξ ἀριστερῶν ἐπὶ δεξιὰ, ἐνῶ ἡ τμήσις πρέπει νὰ γενῆ ἐπ' ἀριστερά. Ἄρα αἱ κινήσεις αὗται θέλουν ἐκτελεῖσθαι ἀντιστρόφως πρὸς τὰ παραγγελλόμενα· διότι δι' ὅλας τὰς προηγουμένας τμήσεις, καὶ κατ' αὐτὸ τὸ πόνημα τῶν νέων παραγγεμάτων, διὰ μὲν τοῦ Ἐπὶ δεξιὰ παραγγέλλεται νὰ γενῆ ἡ τμήσις ἐπὶ δεξιὰ, διὰ δὲ τοῦ Ἐπ' ἀριστερά τὸ ἀνάπαλιν. Κατὰ τὴν παραγγεμματικὴν οὕτως εἰπεῖν διάλεκτον, εἰάν δὲν παρέκειτο τὸ γαλλικὸν κείμενον, ἕκαστος ἤθελε νομίσει, ἀναγινώσκων τὸ κατ' ἔννοιαν καὶ οὐχὶ κατὰ λέξιν ἐξελληνισθὲν παράγγελμα, Κατὰ λόγους ἐκ δεξιῶν ἐπ' ἀριστερά χώρει, ὅτι, τοῦ τάγματος παρατεταγμένου, ἕκαστος λόχος παραγγέλλεται νὰ κλίνη ἐπὶ δεξιὰ καὶ βαδίσῃ ἐπ' ἀριστερά, διότι δὲν ἐνυπάρχει ἡ ἔννοια τῆς τμήσεως εἰς τὸ οὕτω συντεταγμένον παράγγελμα. Τὰ ἀντίστοιχα αὐτῶν τῶν παραγγεμάτων, ὄντα ἐν χρήσει πρὸ τῆς παραδοχῆς τῶν βαυχρικῶν γυμνασίων, ἦσαν συντεταγμένα ὡς ἐξῆς· Ἐκ δεξιῶν, ἢ ἐξ ἀριστερῶν, πορεία πρὸς ἀριστερά, ἢ δεξιὰ, ὡς σαφηνιστικόν. Κατὰ λόγους ἐπὶ δεξιὰ, ἢ ἐπ' ἀριστερά ὡς διατακτικόν· εἰάν δὲ δι' αὐτῶν δὲν ἐκφράζεται σαφῶς ἡ ἔννοια τῶν διττῶν κινήσεων ὡς διὰ τοῦ γαλλικοῦ *Rompez* κτλ. μεθερμηνεύονται ταῦτα νομίζω σαφῶς κατ' ἔννοιαν διὰ τῆς ἐπομένης συντάξεως· Πρὸς ἀριστεράν, ἢ δεξιάν, πορείαν, τμή-

σατε ἐπὶ δεξιὰ ἢ ἐπ' ἀριστερά. Κατὰ λόγους ἐπὶ δεξιὰ, ἢ ἐπ' ἀριστερά, Μάρς. (ἀκολουθεῖ)

Αἱ γυναῖκες τοῦ Πεχτάγγ-Χὸ καὶ ὁ Μανδαρίνος.

Αἱ ἐκ Κίνας ἀνταποκρίσεις διηγοῦνται περίεργά τινα ἐξεικονίζοντα τὰ παράδοξα ἤθη τῶν λαῶν ἐκείνων. Ἐξ αὐτῶν διηγῶνται δύο, ἔχοντα ἰδιάζοντα χαρακτῆρα.

Ὅταν ὁ γαλλικὸς στρατὸς εἰσῆλθεν εἰς τὸ ὠχυρωμένον χωρίον Πεχτάγγ-Χὸ, οἱ κάτοικοι εἶχον ἐγκαταλείψει αὐτό. Εἰς πολλὰς δὲ οἰκίας εὐρέθησαν μεγάλοι πίθοι ἐκ φαϊάνης, κεκρυμμένοι εἰς ἀπόκεντρον μέρος. Παρατηρήσαντες τὰ πλήρη ὕδατος ἀγγεῖα ταῦτα οἱ στρατιῶται εἶδον ἐπιπλέοντας μικροὺς πόδας, καὶ ἐνόησαν ὅτι περιεῖχον ἀνθρώπινα ὄντα. Ἐκρήμνισαν καὶ συνέτριψαν αὐτά· ἀλλὰ μετ' ἐκπλήξεως εἶδον ὅτι περιεῖχον γυναῖκας νεωστὶ ἀποθανούσας ἐξ ἀσφυξίας καὶ βεθυθισμένας κατακέφαλα ἐντὸς τῶν πύθων τούτων.

Ἐμαθον ἀκολούθως ὅτι οἱ κάτοικοι τοῦ Πεχτάγγ-Χὸ ἐθανάτωσαν κατὰ τοιοῦτον βάρβαρον ἐνταυτῶ καὶ παράδοξον τρόπον τὰς γυναῖκας, αἵτινες μὴ δυνάμεναι νὰ ὑποστῶσι μακρὰν πορείαν ἤθελον συλληφθῆ ὑπὸ τῶν Γάλλων. Εὐρέθησαν ἑκατὸν περίπου τοιοῦτοι πίθοι, ἐξ ὧν ἔθαψαν τὰς γυναῖκας τὰς ὁποίας περιεῖχον. — Ἴδου καὶ τὸ δεύτερον. Ὅταν ἐκυριεύθη τὸ μέγα ὄχυρωμα, μετὰ τρομερὰν πάλην, εὐρέθη εἰς Μανδαρίνος πριστοιχιζόμενος ὑπὸ ἀποσπάσματος Κινέζων. Ὁ ἀρχηγὸς οὗτος ἐζήτηε νὰ παρακινήσῃ τοὺς στρατιώτας του εἰς μάχην, ἀλλὰ μὴ εἰσακουσθεὶς, ἐκήρυξεν ὅτι καθήκόν του ἦτο νὰ μὴ ἐπιζήσῃ μετὰ τοιαύτην ὕβριν, καὶ ἐνώπιον ὄλων ἔλαβεν ἐκ τῶν δύο ἄκρων τὴν σπάθην, ἣτις ἐκ τοῦ ἀντιθέτου τῆς κόψεως μέρος εἶχε σχῆμα πρίονος καὶ ἐπρίονισε τὸν λαιμόν του, διακόψας τρεῖς τὸ ἔργον, χωρὶς νὰ ἀπωλέσῃ τὸ θάρρος, εἰς δὲ τὴν τρίτην ἐπανάληψιν ἔπεσεν ἐκτάδην νεκρός.

Τοιαῦτα θάρρους καὶ στωϊκότητος παραδείγματα δὲν εἶναι σπάνια παρὰ τοῖς Κινέζοις, οἵτινες καταφρονοῦσι τοῦ θανάτου.

Περὶ τοῦ νέου διοργανισμοῦ τοῦ Πρωσικοῦ στρατοῦ.
(*Journal des sciences Militaires.*)

ὑπὸ *T. K. Βλαιοσοπούλου, λογαγοῦ τοῦ μηχανικοῦ κ.λ.*

Ἡ Πρωσσία ἤδη οὐσιώδεις μεταρρυθμίσεις ἐπέφερον ἐν τῷ διοργανισμῷ τοῦ στρατοῦ αὐτῆς. Θεωροῦμεν δὲ σκόπιμον νὰ ἐπιδείξωμεν ἐν ὀλίγοις τὰ αἷτια καὶ τὴν φύσιν τῶν μεταβολῶν τούτων.

Ὁ Ναπολέων διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Τίλσιτ περιώρισε τὴν Πρωσικὴν χώραν εἰς πέντε σχεδὸν ἑκατομμύρια πληθυσμοῦ, καὶ ὑπεχρέωσεν αὐτὴν νὰ μὴ δύνηται νὰ ἔχῃ ἐν ὅπλοις εἰμῆ στρατὸν οὐχὶ ἀνώτερον τῶν 42,000 ἀνδρῶν. Ἡ Πρωσικὴ κυβέρνησις ἀπέδωκε τὰς ἀποτυχίας τοῦ στρατοῦ αὐτῆς εἰς τὸν κακὸν ὅπλισμόν τοῦ πεζικοῦ τῆς, εἰς τὸ δυσκίνητον τοῦ πυροβολικοῦ τῆς, εἰς τὸ πλῆθος τῶν στρατιωτῶν τῶν διαμενόντων ἐπὶ πολὺ χρόνον ὑπὸ τῶν ὅπλων, καὶ κατὰ μέγα μέρος ἐγγάμων, καὶ ἰδίως εἰς τὴν ἔλλειψιν τοῦ στρατιωτικοῦ πνεύματος, καὶ κατὰ μικρὸν ἐθνικοῦ, τῶν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ παραδεχομένων μισθοφόρων στρατευμάτων. Ὁ παλαιὸς ὄργανισμός τοῦ στρατοῦ ἦτον ἀκατάλληλος· καὶ ἦτον ἀνάγκη νὰ σκεφθῶσι περὶ νέου διοργανισμοῦ, μὲ μικροὺς χρηματικούς πόρους, τῶν λειψάνων τοῦ στρατοῦ τούτου, προπαρασκευαζόμενοι μυστικῶς διὰ μελλούσας περιπετειάς, χωρὶς νὰ ἐφεκλύσωσι τὴν προσοχὴν τοῦ νικητοῦ περὶ τῶν ληπτέων μέτρων. Ὁ πολλοῦ λόγου ἄξιος Σχαρνὸρνστ (*Scharnhorst*), στρατηγὸς ἔμπειρος, καὶ ἔμπλεος πατριωτικῶν αἰσθημάτων, ἐπρότεινον εἰς τὴν κυβέρνησιν νὰ ὑποχρεώσῃ πάντας τοὺς πολίτας Πρώσους νὰ ὑπηρετῶσι στρατιωτικῶς στρατευόμενοι (1) οἱ νέοι στρατιῶται ὀλίγον χρόνον καὶ ἀνανεώμενοι κατ' ἔτος, τὰ δὲ στελέχη νὰ μὴ μεταβάλλωνται· οὕτως ἐξεπαίδευσαν ἐπιτηδεῖως εἰς τὰ πολεμικὰ πολλοὺς νέους· καὶ εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν τοῦ Γαλλικοῦ στρατοῦ ὑποχωροῦντος κατεστραμμένον ἐκ τῆς Ρωσικῆς χώρας, ἡ Πρωσσία μὲ

(1) Στρατεῦσθαι (*rester sous les drapeaux*).

τους παλαιούς βαθμολόγους, και με πολλούς όπλισμένους άνδρας, έσχημάτισε προς τα νότια αυτού ισχυράν στρατιάν, ήτις επί τής συμμαχίας τών ευρωπαϊκών δυνάμεων κατά τής Γαλλίας ενήργησε σημαντικά, έμπνεομένη από ευγενή πατριωτισμόν, και φλεγόμενη από αίσθημα έκδικήσεως κατά τοσούτων ήττών και ταπεινώσεων υπό του νικητού Ναπολέοντος έπενεχθισών.

Κατά τὸ 1814 (1) ή Πρωσική Κυβέρνησις, πεπεισμένη εις τὰς ιδέας του Σχαρνόρνστ, διωργάνισεν όριστικώς τόν στρατόν αὐτῆς, κατά τὸ γνωστόν πρό πολλοῦ σύστημα, υπό τὸ ὄνομα έθνοφυλακῆ (Landwehr). Η άντικατάστασις καθηργήθη, και ὀλαι αἱ τάξεις τῆς κοινωνίας, άννευ εξαίρέσεως, υπεχρεοῦντο εις τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν· ὁ χρόνος τῆς ὑπηρεσίας ὠρίσθη επί τρία ἔτη εις τὸν ἐν ενεργείᾳ στρατόν διὰ πάντας τοὺς ικανοὺς προς ὑπηρεσίαν και ἔχοντας 20 ἐτῶν ἡλικίαν· μετὰ παρέλευσιν τοῦ χρόνου τούτου υπεχρεοῦντο νὰ ὑπηρετήσωσιν εισέτι διὰ δύο ἔτη εις τὴν εφεδρείαν· οἱ δ' άνδρες οἱ μὴ αναγκαιοῦντες διὰ τὸν ἐν ενεργείᾳ στρατόν και ἔχοντες ἡλικίαν τῶν 20—25 ἐτῶν, ὡς ἐπίσης και οἱ ἐξυπηρετήσαντες ἐκ τῆς εφεδρείας έσχημάτιζον τὴν έθνοφυλακὴν τοῦ 1ου κηρύγματος (Landwehr du 1. ban). Εἰς ἕκαστον τῶν συνταγμάτων τοῦ ἐν ενεργείᾳ στρατοῦ αντιστοιχοῦν ταῦτάριθμα συντάγματα έθνοφυλακῆς, συντασσομένα μετ' αὐτῶν ἐν ὥρᾳ πολέμου· οἱ άνδρες οἱ ἔχοντες 33—39 ἐτῶν ἡλικίαν έσχημάτιζον τὴν έθνοφυλακὴν τοῦ 2ου κηρύγματος, προωρισμένην προς ὑπεράσπισιν τῶν φρουριῶν και τῆς χώρας ἐν ὥρᾳ πολέμου· τέλος πάντες οἱ ἔχοντες ἡλικίαν μικροτέρην τῶν 20 ἐτῶν και μεγαλητέραν τῶν 39 έσχημάτιζον τὴν πολιτοφυλακὴν (Lanstorm), ἐν ὥρᾳ εισβολῆς τῶν πολεμιῶν, και ἀπετέλουν τὸν γενικὸν εφοπλισμόν· ὅθεν ή έθνοφυλακὴ έσχημάτιζε στρατόν εφεδρείας, διαμένοντα ἐν τῇ ἐστία αὐτοῦ, και

(1) Ὁργανισμὸς τοῦ Πρωσικοῦ στρατοῦ τῷ 1814 τῷ 5 Ἰουλίου.

κατ' ἔτος κατά τὸ φθινόπωρον ἐπὶ τινὰς εβδομάδας καλούμενον ἐν ὄπλοις, ὅπως εκπαιδευθῆ μετὰ τοῦ ἐν ενεργείᾳ στρατοῦ εἰς τε τοὺς ἐλιγμοὺς και τὰ κατ' ἔτος γενόμενα γυμνάσια. Ἐν ὥρᾳ πολέμου, ή έθνοφυλακὴ παρίστατο διοργανισμένη και ὀπλισμένη, ἵνα χρησιμεύσῃ μετὰ τοῦ ἐν ενεργείᾳ στρατοῦ, εἴτε διὰ ἐξωτερικὸν εἴτε διὰ ἐσωτερικὸν πόλεμον.

Τὸ σέβας προς τὸν εἰρημένον ὀργανισμόν, προς ὃν ἀποδίδουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὰς ἐπιτυχίας τῶν ἐκστρατειῶν τῷ 1813, 1814 και 1815 τοῦ Πρωσικοῦ στρατοῦ, τὸ ὠφέλημα τοῦ νὰ διατηρῶσι στρατόν πολυάριθμον και ὀλιγοδάπανον, τὸ ἀναξωπυρωθὲν στρατιωτικὸν πνεῦμα διὰ τῆς νέας ταύτης θεομοθεσίας εἰς τε τὸ ἔθνος και εις τὸν στρατόν, τούτα πάντα ἦσαν τὰ αἴτια, δι' ὧν μέχρι τῆς σήμερον ἀφῆκαν τὸν ὀργανισμόν τούτον ἀνέπαφον.

Ἰπὸ ἀμυντικὴν ἔποψιν θεωρούμενος ὁ εἰρημένος ὀργανισμὸς παρήξεν ἀποτελέσματα ἀξιοσημείωτα, διότι ή Πρωσσία, ἰδίως ἔνεκα τοῦ στρατοῦ αὐτῆς, θεωρεῖται τὴν σήμερον μία ἐκ τῶν πρώτων Ευρωπαϊκῶν δυνάμεων, και τοὶ ἔχουσα πληθυσμόν μόλις κατά τὸ ἡμισυ αὐτῶν. Ἄλλ' ὁ χρόνος και τὰ πράγματα ἀπέδειξαν πλημμελὲς τὸ στρατιωτικὸν σύστημα αὐτῆς.

Ὁ πληθυσμὸς τῆς Πρωσσίας ηὔξησε πλέον τοῦ ἡμίσεος ἀπὸ τὸ 1816 (1)· ἐνῶ τὸ πραγματικὸν τῶν τακτικῶν στελεχῶν (cadres) τοῦ στρατοῦ τούναντίον κατά μικρόν μετεβλήθη ἔκτοτε· ὡς ἐκ τούτου κατ' ἔτος υπεχρεώθησαν νὰ μὴ προσλαμβάνωσιν εις τὸν στρατόν εἰμὴ μέρος τῶν νέων ἐκ τῶν ικανῶν διὰ τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν, και ν' ἀποστέλλωσιν εις τὰς ἐστίας των σχεδὸν τὸ ἡμισυ ἐκ τοῦ ὅλου λαχόντος μέρους. Οὕτως ἐπομένως περιῆλθον εις ἀληθῆ ἀπογραφὴν, ἧς αἱ συνέπειαι ἦσαν λίαν σπουδαῖαι, ὡς τοῦτο κατέδειξαν τὰ συμβάντα τῶν δέκα τελευταίων

(1) Ὁ πληθυσμὸς τῆς Πρωσσίας τῷ 1817 ἦτο 40,556,574· κατά τὰς ἐπισήμους πληροφορίας τῷ 1853 ἀναβαίνει εἰς 47,203,851 (Στατικὸς Κόλδος).

ἔτων. Τῷ 1850 καὶ 1859 ἡ Πρωσσικὴ κυβέρνησις δις διέταξε τὴν παρασκευασίν τοῦ στρατοῦ (1)· ἐπειδὴ ὁ ἐν ἐνεργείᾳ στρατός ἦτον ἀνεπαρκής, ἦτον ἐπάναγκες νὰ προσκαλέσῃ ἐν ὄπλοις τὰς ἐφεδρείας καὶ τὴν ἔθνοφυλακίην. Τότε δις ἐξέλεξαν τοὺς πρότερον ὑπηρετήσαντας ἄνδρας, ἐπὶ τούτῳ ὑπεχρεώθησαν νὰ ἀνατρέξωσιν εἰς τὰς τάξεις ἐκείνας τῆς ἔθνοφυλακῆς, ἐν αἷς εὐρίσκοντο οἱ πλεῖστοι αὐτῶν ὑπανδρευμένοι, ἐπομένως οὗτοι ὑπεχρεώθησαν νὰ ἐγκαταλείψωσι τὰς οἰκογενείας των καὶ τὴν κοινωικὴν αὐτῶν θέσιν· ἀπῆκαν δὲ τούναντίον εἰς τὰς ἐστίας των ἄνδρας μῆπω ὑπηρετήσαντας, ὡς μηδέποτε γυμνασθέντας εἰς τὰ ὄπλα· οὕτως ἡ στρατιωτικὴ ὑπηρεσία ἐπεβάρυνε πάλιν τοὺς πρὸ πολλοῦ ὑπηρετήσαντας, ἀπηλλάττετο δὲ αὐτῆς τὸ μεγαλῆτερον μέρος τῶν ἐξαιρεθέντων ἄλλοτε.

Ἡ κατάστασις αὕτη τῶν πραγμάτων μεγάλην ἐντύπωσιν ἔκαμεν εἰς τὸ πνεῦμα τῆς ἔθνοφυλακῆς· ἀπῆτησε δὲ αὕτη δικαιοτέραν διανομὴν τοῦ βάρους τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας, ἐπικαλεσθεῖσα τὸ πνεῦμα τοῦ νόμου τοῦ 1816. Πρὸς δὲ, ἡ παρασκευασίς (mobilisation) ἐπροχώρει βραδέως, καὶ ἐπέφερε μεγάλας δαπάνας καὶ ζημίας (2), διότι ἦτον ἐπάναγκες ἡ κυβέρνησις νὰ λάβῃ πρόνοιαν ἵνα συντηρήσῃ πολλὰς οἰκογενείας στρατιωτῶν ἀνηκόντων ἐν τῇ ἔθνοφυλακῇ, καὶ χορηγήσῃ πολλὰς ἀποζημιώσεις· ἡ καλλιέργεια τῶν γαιῶν παρημελήθη, καὶ αἱ ὑποθέσεις ἐν γένει ὑπέφερον· οἱ ἄνδρες ἐπανερχόμενοι εἰς τὰς ἐστίας των, εὕρισκον τὰς ὑποθέσεις των ἐὰν οὐχὶ κατεστραμμένας ἀλλὰ ἐπαισθητῶς βεβλαμμένας, καὶ οὐδεμίαν ἔμενον εἰς αὐτοὺς εὐχαρίστησις, ὅτι ἐξετέλεσαν καθήκον κοινὸν πρὸς πάντας καὶ δικαίως διανεμημένον. (ἀκολουθεῖ)

---

(1) Στρατιᾶν παρασκευάζομαι, ἡ στρατιώτας (Θουκυδίδης) Mobilis r des troupes.

(2) Ὑπολογίζουσι μέχρι τῶν 80 ἑκατομμυρίων φράγκων τὴν δαπάνην τῆς παρασκευάσεως τοῦ στρατοῦ τῷ 1850.